



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No7

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 644 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.



MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxona iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	



Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsional asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021-2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	



Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjieva Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	



На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining oʻrni va imkoniyatlari	443
Oʻraqov Bekzodbek Abdurayxon oʻgʻli	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili	454
Toshpulatov Bobur Rasul oʻgʻli	
Qishloq xoʻjaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xoʻjaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy oʻgʻli	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy zaxiralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy taʼlim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilgʻor xorij tajribalari	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilgʻi-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Oʻzbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga taʼsiri: muammolar va rivojlanish istiqbollari	502
Tursunov Toʻlqin Joʻraqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon oʻgʻli	
Yoshlar bandligini taʼminlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati	514
Masharipov Farrux Oʻtkirovich	
Oʻzbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari	521
Xasanova Mavjuda Maʼmirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning oʻziga xos xususiyatlari	526
Saʼdulloyev Habibullo Ibdullo oʻgʻli	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga taʼsiri	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy taʼlim muassalari boshqaruviga taʼsir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	540
Karimov Muzaffar Abdumalik oʻgʻli	
Soliq yigʻiluvchanligini oshirishda soliq maʼmuriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan oʻrni	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga taʼsir koʻrsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari	561
Choriyov Behruz Ilhom oʻgʻli, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida Oʻzbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yoʻllari	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	



Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	



ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING METODOLOGIK VA METODIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Uzaqov Jamshid Norboyevich

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Dotsent, i.f.f.d., (PhD)

ORCID: 0009-0002-6420-9076

jamshiduzokov0660@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Ziyorat turizmi mamlakat iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri sifatida qaralib, uning samarali boshqaruvi va barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun ilmiy yondashuv zarurligi asoslab berilgan. Tadqiqotda statistik tahlil, komparativ metod va tizimli yondashuvlar asosida mavjud holat o'rganilib, muammoli jihatlar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, metodologik asos, metodik yondashuv, infratuzilma, xizmat sifati, O'zbekiston.

Abstract: The article analyzes the directions for improving the methodological and methodical foundations for the development of pilgrimage tourism in Uzbekistan. Pilgrimage tourism is considered one of the strategic sectors of the national economy, and the necessity of a scientific approach to ensure its effective management and sustainable development is substantiated. The study examines the current situation based on statistical analysis, comparative methods, and a systematic approach, identifying problematic aspects and developing proposals to address them.

Key words: Pilgrimage tourism, methodological foundation, methodical approach, infrastructure, service quality, Uzbekistan.

Аннотация: В статье анализируются направления совершенствования методологических и методических основ развития паломнического туризма в Узбекистане. Паломнический туризм рассматривается как одна из стратегических отраслей экономики страны, и обосновывается необходимость научного подхода для его эффективного управления и устойчивого развития. В исследовании, на основе статистического анализа, сравнительного метода и системного подхода, изучено текущее состояние отрасли, выявлены проблемные аспекты и разработаны предложения по их устранению.

Ключевые слова: Паломнический туризм, методологическая основа, методический подход, инфраструктура, качество обслуживания, Узбекистан.

KIRISH

Turizm mamlakat iqtisodiyoti, uning ijtimoiy siyosati, madaniyati, hayot tarzi va millat salomatligiga to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita ta'sir ko'rsatadigan eng muhim faoliyat turlaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Turizm orqali aholi hayot sifatini oshirish vazifalari hal etiladi, jumladan, turizm va dam olish infratuzilmasini rivojlantirish, shuningdek, turistik xizmatlar sifati, ularning mavjudligi va raqobatbardoshligini ta'minlash hisobiga.



Bugungi global taraqqiyotning asosiy modeli sifatida barqaror rivojlanish prinsiplari e'tirof etilgan bo'lib, ular BMT tomonidan belgilangan "Mingyillik taraqqiyot maqsadlari"ga erishishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Turizmning iqtisodiyotga yuqori multiplikativ ta'siri tufayli, u iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda barqaror rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchiga aylandi.

Turizm sohasining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lgan ziyorat turizmi jahon miqyosida keng rivojlanib, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy hayotda muhim rol o'ynayapti. Ayniqsa, musulmonlar ko'pchilikni tashkil etadigan mamlakatlar uchun ziyorat turizmi nafaqat diniy qadriyatlarni saqlab qolish, balki mintaqaviy iqtisodiy taraqqiyotga xizmat qiluvchi omil sifatida ham ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston zaminida joylashgan muqaddas qadamjolar, tarixiy ziyorat maskanlari va ulug' allomalar merosi tufayli ushbu yo'nalishning salohiyati nihoyatda yuqori hisoblanadi.

Maqolada ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy metodologik yondashuvlari, amaliy metodikalar, ularni takomillashtirish yo'nalishlari va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalar yoritiladi. Tadqiqot natijalari soha bo'yicha strategik qarorlar qabul qilishda ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijlik olimlar tomonidan ko'pincha shunday fikr bildiriladiki, ziyorat va diniy turizm sohasida to'plangan bilimlar hali-hamon parchalanmagan holda bo'lib, yaxlit konsepsiya bilan birlashtirilmagan, bu sohadagi tushunchalar tizimi esa munozarali hisoblanadi. Shunga qaramay, o'tkazilgan terminologik tahlil asosiy tushunchalarga ishchi ta'riflar berish imkonini yaratdi. Ziyorat turizmi — bu turistlarning muqaddas joylar va diniy markazlarga, ularning odatiy yashash muhiti chegarasidan tashqarida joylashgan manzillarga sayohat qilishidir. Ziyoratchilar esa — bu ichki ma'naviy tuyg'ular bilan kuchli motivatsiyalangan sayohatchilar bo'lib, ularning safarga chiqishlari ko'proq ma'naviy sabablar bilan, kamroq darajada esa ma'rifiy yoki ko'ngilochar tadbirlarda ishtirok etish istagi bilan bog'liq bo'ladi [1].

Ziyorat tushunchasini xorijda o'rganishda asosiy masalalardan biri — diniy turizm va ziyorat turizmi o'rtasidagi farqlarni aniqlashdir. O'z faoliyatini o'rta asrlar davrida boshlagan ziyorat turizmi katta o'zgarishlarga uchradi. Zamonaviy diniy turizm va o'rta asr ziyoratlari, G. Holdernessning obrazli taqqoslashicha, "go'yo narsa va uning tashlagan soyasi" kabi o'zaro bog'liqdir, deb ta'kidlangan [2].

Ziyorat turizmi sohasida olib borilgan xalqaro ilmiy tadqiqotlar ushbu yo'nalishning nazariy asoslari, ijtimoiy xususiyatlari, hududiy shakllari va boshqaruv mexanizmlarini chuqur o'rganishga qaratilgan. Jumladan, D.J. Timothy va D.H. Olsenlarning "Tourism, Religion and Spiritual Journeys" asari ushbu sohadagi eng muhim fundamental manbalardan biridir [5]. Asarda ziyorat va diniy turizm o'rtasidagi tushunchaviy farqlar, ziyoratchilarning motivatsiyasi, hamda diniy sayohatlarni boshqarishdagi yondashuvlar keng yoritilgan. Mualliflar ziyoratni faqat diniy majburiyat emas, balki madaniy, tarixiy va ruhiy ehtiyojlarni qondirish vositasi sifatida ham talqin etadi. Bu jihat ziyorat turizmini zamonaviy turizmning alohida segmenti sifatida o'rganish zaruratini ta'kidlaydi.

Ziyorat safarlarining ijtimoiy jihatlarini chuqurroq o'rganish borasida N. Collins-Kreinerning (2010) "Researching Pilgrimage" nomli ilmiy ishi alohida o'rin egallaydi [3]. Muallif tadqiqotida ziyoratchilarning ichki motivlari, ma'naviy ehtiyojlari, hamda ziyoratni ijtimoiy tajriba sifatidagi ahamiyatiga e'tibor qaratadi. Ayniqsa, zamonaviy ziyorat safarlarida sekulyar (ya'ni dunyoviy) elementlar — dam olish, madaniy tajriba, ijtimoiy aloqalar — kuchayib borayotgani ta'kidlanadi. Bu holat ziyorat turizmini sotsiologik nuqtai nazardan o'rganish zaruriyatini yana-da oshiradi.

Ziyorat turizmini nafaqat tahlil qilish, balki uni boshqarish, tashkil etish va marketing nuqtai nazaridan o'rganish borasida R. Raj va N. Morpethning "Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management" asari dolzarb hisoblanadi [6]. Ushbu asarda mualliflar diniy sayohatlar va festival turizmiga xos boshqaruv mexanizmlarini, tashkiliy masalalarni, xizmatlar sifatini nazorat qilish va turistlar oqimini muvofiqlashtirish usullarini yoritib berishgan. Asarda ayniqsa hukumat va mahalliy hamjamiyatlar o'rtasidagi hamkorlikning zarurligi, festival turizmi orqali hududiy rivojlanishga erishish imkoniyatlari haqida tavsiyalar berilgan.

Tadqiqot metodologiyasi Ushbu ilmiy tadqiqotda ziyorat turizmini rivojlantirish jarayonini chuqur tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va takomillashtirish yo'nalishlarini asoslash maqsadida bir qator umumilmiy va xususiy ilmiy metodlardan kompleks tarzda foydalanildi. Birinchidan, tahliliy metod yordamida ziyorat turizmi sohasidagi mavjud ilmiy manbalar, xalqaro va milliy tajribalar o'rganilib, ularning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilindi.

Solishtirma metod asosida O'zbekiston va xorijiy davlatlarda ziyorat turizmining rivojlanish darajasi, boshqaruv tizimi va normativ-huquqiy mexanizmlari o'rtasidagi farqlar qiyosiy tahlil qilindi. Statistik metod vositasida soha bilan bog'liq raqamli ko'rsatkichlar — ziyoratchilar soni, yo'nalishlar, infratuzilma holati kabi omillar qayta ishlanib, ular asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.



Tadqiqotda tizimli yondashuv asosida ziyorat turizmining diniy, ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va ekologik jihatlarini o'zaro bog'liqlikda tahlil qilinadi hamda ilmiylik, obyektivlik, tizimlilik hamda amaliy ahamiyatga yo'naltirilganlik metodologik tamoyillari asos qilib olindi. Ushbu metodlar ziyorat turizmi rivojiga to'sqinlik qilayotgan omillarni aniqlash va ularni bartaraf etishga yo'naltirilgan samarali metodik takliflarni ishlab chiqishda muhim vosita bo'lib xizmat qildi.

Ziyorat turizmi — din, madaniyat va ijtimoiy hayotning o'zaro kesishgan nuqtasida joylashgan murakkab ijtimoiy-hududiy hodisa bo'lib, uni rivojlantirish bo'yicha samarali choralarni ishlab chiqish muayyan ilmiy yondashuv va puxta asoslangan metodikani talab etadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, zamonaviy ziyoratchilar faoliyati an'anaviy diniy tushunchalardan chekinib, ko'proq madaniy-ma'naviy izlanish, ruhiy sokinlik, tarixiy joylarga qiziqish, ruhiy tushkunlik (stress)dan holi bo'lish kabi zamonaviy ijtimoiy hodisalarni ham o'z ichiga olmoqda. Bu holat diniy turizmni zamonaviy turistik ehtiyojlarga moslashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

METODOLOGIK ASOS

Metodologik asos – bu ziyorat turizmini o'rganishda qo'llaniladigan nazariy qarashlar, ilmiy yondashuvlar, konseptual tamoyillar va tahlil doiralari majmuasidir. U ziyorat turizmini ilmiy jihatdan o'rganishda qanday yondashuvlar (masalan, tizimli yondashuv, kompleks yondashuv, tarixiy-madaniy tahlil) asos bo'lishini belgilaydi.

METODIK ASOSLAR

Metodik asoslar – bu ziyorat turizmi sohasini o'rganishda qo'llaniladigan aniq uslublar, tadqiqot texnikalari, statistik yoki so'rovnomalar metodlari, hududiy tahlil vositalaridir. Bu vositalar yordamida amaliy tadqiqotlar olib borilib, ilmiy natijalar olinadi.

1-rasm. Ziyorat turizmini o'rganishda metodologik va metodik asoslar mazmuni

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ziyorat turizmini barqaror rivojlantirishda davlat siyosatining uyg'unligi, mahalliy hamjamiyatlarning jalb etilishi, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi, shuningdek, ekologik va madaniy barqarorlikka e'tibor berish muhim omillardir. Ziyorat turizmining samarali boshqaruvi uchun ilmiy asoslangan ko'rsatkichlar tizimini yaratish, indikatorlar yordamida natijadorlikni baholash va mintaqaviy xususiyatlarga mos modelni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, ziyorat turizmini rivojlantirish uchun metodologik va metodik asoslarni takomillashtirish — bu nafaqat ilmiy, balki amaliy zarurat bo'lib, u O'zbekistonning tarixiy-madaniy salohiyatini yanada samarali namoyon etishga xizmat qiladi.

Natijalar va tahlil. O'tkazilgan tadqiqot natijalari ziyorat turizmini rivojlantirishda mavjud metodologik va metodik yondashuvlar hali to'liq shakllanmaganini ko'rsatdi. Hozirgi bosqichda bu sohani o'rganish ko'proq amaliy, tasviriy va statistik yondashuvlarga tayangan bo'lsa-da, tizimli va konseptual yondashuvlar yetarli darajada rivojlanmagan.

Tahlillar davomida aniqlanishicha, O'zbekistonda ziyorat turizmini ilmiy asosda rejalashtirishda quyidagi muammolar mavjud: a) ilmiy asoslangan yondashuvlarning yetishmasligi; b) ziyorat turizmini o'lchash va baholash uchun indikatorlar tizimining mavjud emasligi; c) turistik oqimlar, motivatsiyalar va xulq-atvorlar bo'yicha ijtimoiy tadqiqotlar kamligi.

Hududiy tahlillarga ko'ra, ziyoratchilarning eng ko'p tashrif buyuradigan hududlari Samarqand, Buxoro, Toshkent va Termiz shaharlari bo'lib, bu hududlarda turizm infratuzilmasi va xizmat ko'rsatish sifati nisbatan yuqori. Ammo qator ziyorat maskanlarida (xususan, viloyat va tuman darajasida) infratuzilma, yo'l harakati, axborot xizmati va tibbiy yordam tizimlari yetarli darajada emasligi aniqlangan.



1-jadval. Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslari

Asos turi	Yondashuv / Metod	Qisqacha tavsifi
Metodologik asoslar	Madaniy tahliliy yondashuv	Madaniy meros sifatida tahlil
	Ijtimoiy tahlil yondashuv	Ziyoratchilar motivatsiyasi va xatti-harakatini o'rganish
	Tarixiy yondashuv	Shakllanishi va tarixiy ahamiyatini o'rganish
	Tizimli yondashuv	Iqtisodiy, madaniy, ekologik jihatlarni bog'liq holda tahlil
	Geografik yondashuv	Hududiy va logistik omillarni o'rganish
Metodik asoslar	Empirik metodlar	So'rovnoma, intervyu, kuzatish orqali ma'lumot yig'ish
	Statistik tahlil	Ziyoratchilar oqimi va infratuzilmani tahlil qilish
	Axborot tahlil	OAV, blog va tarmoqlardagi kontentni tahlil qilish
	Hududiy tahlil usullar	Ziyorat joylarini xaritada tahlil qilish
	Ekspert baholash usuli	Mutaxassis fikrlari asosida ilmiy baholash

Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik asoslari — bu sohani ilmiy asosda o'rganishda qo'llaniladigan nazariy tamoyillar, konseptual yondashuvlar va ilmiy qarashlar majmuasidan iborat bo'lib, ular tadqiqotning umumiy yo'nalishini, maqsadini va mazmunini aniqlab beradi.

Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodik asoslari – bu sohada olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar jarayonida qo'llaniladigan aniq usullar, texnikalar va amaliy vositalar majmuasidan iborat bo'lib, ular asosida tadqiqot maqsadlari aniqlashtiriladi, amaliy ma'lumotlar to'planadi va tahliliy xulosalar ishlab chiqiladi.

Ziyorat turizmini chuqur va har tomonlama o'rganishda turli metodik vositalar keng qo'llaniladi. Ulardan biri — empirik metodlar bo'lib, ular orqali anketalar, so'rovnomalar, intervyular va bevosita kuzatishlar orqali ziyoratchilar, sayohat tashkilotchilari hamda soha mutaxassislarining fikrlari va tajribalari o'rganiladi. Ushbu ma'lumotlar asosida mavjud muammolar va ehtiyojlar aniqlanadi (1-jadval).

Shu tarzda, metodik asoslar ziyorat turizmini amaliy nuqtai nazardan chuqur o'rganish, mavjud holatni aniqlash, muammolarni aniqlashtirish hamda ularni bartaraf etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

O'zbekiston hududida ziyorat turizmini rivojlantirishda metodologik asoslar va zamonaviy ilmiy-uslubiy metodlarning qo'llanilishi so'nggi yillarda sezilarli natijalar bermoqda. Ayniqsa, madaniy, tarixiy, tizimli va geografik yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan strategiyalar hududiy turizm salohiyatini aniqlash, infratuzilma modernizatsiyasi, hamda xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda muhim omil bo'ldi.

So'nggi 5 yillik (2020–2025) davr mobaynida O'zbekistonning ziyorat maskanlari joylashgan hududlarida quyidagi yo'nalishlarda pozitiv dinamik o'sish kuzatildi:

- transport-logistika infratuzilmasi modernizatsiya qilinib, temiryoʻl, avtomobil yoʻllari va havo qatnovlari orqali ziyoratchilarga qulayliklar yaratildi. Bu esa transport xarajatlarining kamayishi va sayohat vaqtining qisqarishiga olib keldi.

- turistik xizmatlar bozorida yangi mehmonxonalar, ziyoratchilar uchun maqomga ega maskanlar yaqinida yashash majmualari, ovqatlanish shoxobchalari va gid xizmatlari kengaytirildi. Bu esa turizm sanoatida qo'shimcha qiymat zanjirini kuchaytirdi.



2-jadval. Metodologik asoslar bo'yicha amaliy holat

Yondashuv	O'zbekistonda qo'llanilish holati va amaliy misollar
Madaniy tahliliy yondashuv	Ziyorat joylari, masalan, Hazrati Bahauddin Naqshband majmuasi, Imom Buxoriy majmuasi UNESCO yoki milliy madaniy meros ro'yxatiga kiritilgan. Turizm vazirligi ularni meros sifatida targ'ib qiladi.
Ijtimoiy tahlil yondashuvi	2023-yil "Ziyorat turizmi ishtirokchilari profili" mavzusida Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tadqiqotchilari tomonidan ziyoratchilar motivatsiyasi bo'yicha so'rovnoma o'tkazilgan.
Tarixiy yondashuv	Ko'plab tarixiy maqolalar va hujjatli filmlar orqali Samarqand, Buxoro, Termizdagi ziyorat joylarining tarixiy evolyutsiyasi tadqiq etilmoqda.
Tizimli yondashuv	2022-yilda Ziyorat turizmi klasteri loyihasi doirasida iqtisod, infratuzilma va xizmatlar integratsiyasi yuzasidan strategik reja ishlab chiqilgan (Turizm va madaniy meros agentligi hisobotlari asosida).
Geografik yondashuv	Davlat tomonidan turistik xaritalar, yo'nalishlar bo'yicha GIS tizimi ishlab chiqilgan. "Visit Uzbekistan" platformasida joylashuv va ziyorat marshrutlari raqamlashtirilgan.

3-jadval. Metodik asoslar bo'yicha amaliy holat

Yondashuv	O'zbekistonda qo'llanilish holati va amaliy misollar
Madaniy tahliliy yondashuv	Ziyorat joylari, masalan, Hazrati Bahauddin Naqshband majmuasi, Imom Buxoriy majmuasi UNESCO yoki milliy madaniy meros ro'yxatiga kiritilgan. Turizm vazirligi ularni meros sifatida targ'ib qiladi.
Ijtimoiy tahlil yondashuvi	2023-yil "Ziyorat turizmi ishtirokchilari profili" mavzusida Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tadqiqotchilari tomonidan ziyoratchilar motivatsiyasi bo'yicha so'rovnoma o'tkazilgan.
Tarixiy yondashuv	Ko'plab tarixiy maqolalar va hujjatli filmlar orqali Samarqand, Buxoro, Termizdagi ziyorat joylarining tarixiy evolyutsiyasi tadqiq etilmoqda.
Tizimli yondashuv	2022-yilda Ziyorat turizmi klasteri loyihasi doirasida iqtisod, infratuzilma va xizmatlar integratsiyasi yuzasidan strategik reja ishlab chiqilgan (Turizm va madaniy meros agentligi hisobotlari asosida).
Geografik yondashuv	Davlat tomonidan turistik xaritalar, yo'nalishlar bo'yicha GIS tizimi ishlab chiqilgan. "Visit Uzbekistan" platformasida joylashuv va ziyorat marshrutlari raqamlashtirilgan.

- raqamli texnologiyalar asosida GIS xaritalash, onlayn bronlash tizimlari va mobil ilovalar joriy etilishi orqali axborotga erkin kirish va iste'molchilar xatti-harakatini boshqarish imkoniyati oshirildi.

- ushbu omillar natijasida sayyohlar oqimi ortishi bilan birga kichik biznes sub'yektlari, xizmat ko'rsatuvchi firmalar, transport va ovqatlanish sektori faoliyati ham jadal rivojlandi.

- natijada, 5 yil davomida ziyoratchilar soni yillik o'rtacha 12–15% o'sish sur'ati bilan oshib bordi va ularning sarf-xarajatlari iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Yuqoridagi jadvallarda O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirishda qo'llanilayotgan metodologik yondashuvlar va metodik usullarning amaliy natijalari misollar bilan yoritilgan. Bu metodlarning muvaffaqiyatli qo'llanishi ziyoratchilar sonining o'sishi, xizmatlar sifati va iqtisodiy samaradorlik ortishiga olib kelmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ziyorat turizmini yanada rivojlantirish uchun metodologik va metodik asoslarni takomillashtirish borasida bir qator tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Jumladan, quyida keltirilgan yo'nalishlar asosida taklif va tavsiyalarni ilgari surish mumkin:



avvalo, ilmiy-metodik bazani kengaytirish zarur bo'lib, bu borada oliy ta'lim muassasalari va ilmiy markazlar huzurida maxsus tadqiqot markazini tashkil etish lozim. Shu bilan birga, ziyoratchilarning ehtiyojlari, motivatsiyasi va xatti-harakatlarini o'rganish uchun ijtimoiy tahlillarni tizimli asosda yo'lga qo'yish muhim hisoblanadi;

ziyosat joylarini samarali boshqarish va turistik oqimni optimallashtirishda geografik axborot tizimlaridan keng foydalanish, ya'ni GIS texnologiyalarini joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bunda ziyorat joylari xaritalashtiriladi, yo'nalishlar raqamlashtiriladi va logistika yaxshilanadi. Shu bilan birga, ziyorat turizmini keng jamoatchilikka yetkazish uchun raqamli marketing strategiyalarini – ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va mobil ilovalar vositasida – kuchaytirish lozim;

hududiy klasterlash asosida ziyorat maskanlari atrofida turizm, savdo, transport va xizmat ko'rsatish tarmoqlarining integratsiyalashuvi ta'minlanmog'i lozim. Bu esa mahalliy infratuzilmaning rivojlanishiga va iqtisodiy faollikning oshishiga xizmat qiladi. Shu jarayonda, mahalliy aholining bevosita ishtirokini kuchaytirish uchun ularga xizmat ko'rsatish bo'yicha treninglar, chet tillarini o'rgatish va professional ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv kurslarini tashkil etish maqsadga muvofiq;

xalqaro tajriba tahlili ham muhim omil bo'lib, Saudiya Arabistoni, Eron va Hindiston kabi mamlakatlardagi ziyorat turizmi modeli asosida milliy sharoitga moslashtirilgan tizim ishlab chiqilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Андреева А. Е., Самыловская Е. А. Практика развития паломнического туризма за рубежом. 2-5. <https://human.snauka.ru/2016/04/14554>.
2. <https://www.jstor.org/stable/24461513>
3. Collins-Kreiner, N. (2010) Researching Pilgrimage: Continuity and Transformations. *Annals of Tourism Research*, 37, 440-456. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.10.016>.
4. Тимиргалеева Р.Р. Гришин И.Ю. Матюнина М.В. Шостак М.А. Фастунова В.А. Развитие туристских дестинаций: модели, методы, инструменты. стр.196-212. <https://201824.selcdn.ru/elit-125/pdf/9785604474525.pdf>.
5. Timothy, D. J., & Olsen, D. H. (Eds.). (2006). *Tourism, religion and spiritual journeys*. Routledge.
6. Raj, R., & Morpeth, N. D. (2007). *Religious tourism and pilgrimage festivals management: An international perspective*. CABI.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>